

ANDREJ ŠTREMFLJ
Kristali sreče

Avtobiografija alpinista

Očetu in mami, ki sta mi dovolila živeti sanje.

Mariji za vso ljubezen in podporo.

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

796.52:929Štremfelj A.
821.163.6-94

ŠTREMFEJ, Andrej, 1956-
Kristali sreče / Andrej Štremfelj ; [spremno besedo napisal Marko
Štremfelj ; ilustrirala Neža Štremfelj]. - 1. natis. - Kranj : Založništvo
N. Štremfelj, 2022

ISBN 978-961-07-1314-2
COBISS.SI-ID 124397827

Andrej Štremfelj
KRISTALI SREČE
Avtobiografija alpinista

© Andrej Štremfelj, 2022

Uredila
Marija Bukovec

Lektorirala
Bernarda Lenaršič

Spremno besedo napisal
Marko Štremfelj

Ilustrirala
Neža Štremfelj

Oblikoval
Rok Pezdirc

Natisnila
Tiskarna Ozimek, Trzin

Naklada
3000 - 1. natis

Izdala in založila
Založništvo Neža Štremfelj, s. p.
Kranj 2022

Kazalo

Bilo je nekoč	VII
Anapurnino svetišče	3
Gore	7
Otroštvo	13
Davča	25
Iskanje Šangri La	39
Postal sem alpinist	57
Čihulova smer	93
Gore mojih sanj	115
Neskončne noči	173
Via dell'Ideale	195
Na strehi sveta	211
Barbara	241
V peklu Južne stene	253
Nejc je odšel	297
Zahvala	315
Pomembnejši vzponi in odprave	319

Bilo je nekoč

Marko Štremfelj

Oblaki nad nama so vedno nižji. Megle se plazijo po steni in z njimi padejo tudi prve kaplje. Občutno se je ohladilo. Hitiva. Težave popuščajo, vedno bolj gosto dežuje. Oblečeva anorake. Na širši polici tisti zgoraj odprejo vse zapornice. Andrej zvije vrv, jaz pa iz nahrbtnika izvlečem bivak vrečo. Dež je premočan, da bi plezala naprej. Sedeva na vrv in se pokrijeva. Dežne kaplje divje udarjajo po rdečem najlonu. Zalivajo naju curki vode, ki tečejo po steni. Stemnilo se je. Mokra sva, zebe naju. Sediva in čakava. Vsak je zatopljen v svoje misli. Dolgo ne more tako deževati.

Za nama je krušljiv vstop. Direktne smeri v Široki peči, kjer se je Andreju odlomil velik blok in padel naravnost proti meni. Zaradi kratke varovalne vrvi se nisem mogel umakniti. Stisnil sem se k steni, dvignil nahrbtnik za vrat in čakal udarec. Blok je nad mano priletel v steno, dobesedno razpadel v pesek in me zasul do kolen. Razen nekaj odrgrnin in udarcev sem jo dobro odnesel.

Potem je skala postala kompaktna in bolj strma, plezanje pa je bilo en sam užitek. Le vreme je postajalo vedno slabše. Že zjutraj je bilo oblačno in če ne bi bil z Andrejem, verjetno sploh ne bi vstopil. Zanj pa vreme zlepa ni tako slabo, da bi se odrekel plezanju. Moja opozorila so naletela na gluha ušesa.

Čez naju še vedno pada manjši slap. Postalo je svetleje. Odprem zadrgo na bivak vreči in pogledam ven. Zunaj gosto sneži v debelih kosmih. Sneg se že prijemlje skale. Na dež spominja le še slapič, ki pada na naju.

Tukaj ne moreva ostati. Andrej si oprta vrv, sam pa pospravim bivak vrečo v nahrbtnik. Dan se preveša v večer. Pohiteti morava. Stena se je položila, a jo je še par sto metrov nad nama. Nenavezana eden za drugim plezava navzgor.

Rob stene slutim nekje v megli nad seboj. Na skali je par centimetrov snega. Zebe me v prste. Andrej je malo pred mano. Trenutek nepazljivosti in oprimek na levi mi ostane v roki. Hkrati mi zdrsne leva noga. Zavrti me navzven. Skozi luknjo v megli pogled seže v dolino daleč pod mano. Prsti desne roke se krčevito oklenejo oprimka in tudi desna noga ostane na stopu. Hitro se spet primem tudi z levo roko. Uhhh ...! Malo je manjkalo, pa bi šel po bližnjici pod steno!

Poln adrenalina sem še na robu stene, kjer si kot vedno podava roki, se široko nasmehneva drug drugemu in pogledava v Amfiteater.

Zgornja zgodba je ena od mnogih, ki si jih deliva z Andrejem, v spominu vsakega od naju zapisana na svoj način. Eno doživetje, različni spomini.

Andrej je moj brat, dobri dve leti mlajši od mene. Njegovega rojstva se ne spomnim, čeprav nekateri moji spomini segajo v to obdobje. Kar naenkrat se je pojavil v mojem življenju, predvsem kot bratec, na katerega sem moral paziti in je vedno lazil za mano. Najprej sem se ga otepal, potem pa sem se sprijaznil s tem, da je bil vedno nekje blizu.

Zgodnje otroštvo sva preživljala s prijatelji iz sosednjih ulic, plezala po drevju okrog hiše in po gozdu. Po svojih zmogljivostih sva pomagala pri domačih opravilih in seveda počela neumnosti. Skupaj ali vsak zase, le kazni naju je večinoma doletela hkrati.

Osnovna šola naju je ločila, ker sva obiskovala različni izmeni. Bila sva tipična brata. Včasih sva tičala skupaj, včasih sva se stepla in včasih vsak zase za kakšnim vogalom »kuhala mulo«.

Zares povezali so naju hribi. V njih sva našla skupen izziv, skupno temo za pogovor in skupna doživetja. Preko hribov in gora nad Kranjem sva prišla na alpinistični odsek. Dva boječa podeželska mulca, s še dvema prijateljema za pogum. Prve vzpone sva opravila v različnih navezah in kmalu ugotovila, da je enostavneje, če plezava skupaj. Telefoni so bili tedaj redkost, dogovarjanje za skupne vzpone doma je bilo zelo enostavno in hitro.

Najine ambicije in sposobnosti so rasle, vedno težjih smeri sva se lotevala in skupna doživetja so med nama spletla močno vez. Večina alpinistov je v tistih časih svoje vzpone objavljala preko legendarnega Francija Savenca, ki naju je v svoji rubriki poimenoval »brata Štremfelj«.

Bila sva zanimiv par. Andrej se je vsake stvari loteval »na glavo«, jaz sem moral vse razmisliti. On je bil motor, jaz varnostna zavora. Prebral sem vse o alpinizmu, imel naročene tuje alpinistične revije in spremljal napredek svetovnega alpinizma. O vsem prebranem sem pripovedoval Andreju, cilji in ambicije so sledili vrednotam evropskega alpinizma. Vsebina najinih pogovorov se je sukala okrog gora, alpinizma in težkih smeri. Že med plezanjem sva načrtovala naslednje vzpone, najini cilji so se raztegnili na Dolomite, potem na Centralne Alpe.

Po povratku iz Kavkaza sva začela sanjariti o Himalaji. Nejčev vzpon na Makalu nama je dal krila. A študij mi ni šel od rok. Kmalu sem se zaposlil in moj čas za alpinizem se je skrajšal. Andrej je plezal tudi z drugimi soplezalci in hitro napredoval. Z Nejcem je splezal na Hidden Peak in postal »summiter«.

Potem je prišel Everest, za njim najini poroki, pa razočaranje na Lotseju. Najini poti sta se ločili. Sem pa tja sva se še navezala na isto vrv, a le izjemoma. Andrej je alpinistično rastel, imel visoke cilje in jih dosegal. Hitro sem spoznal, da služba, ki mi je bila všeč, ni kompatibilna z vrhunskim alpinizmom, zato sem z njim začel izgubljati stik. Plezal sem le še za dušo.

Ostali pa so spomini, lepi in globoki. Ko mi je Andrej pred kakšnim letom povedal, da je začel pisati svojo alpinistično avtobiografijo, nisem bil presenečen. Veliko ima povedati. Med pisanjem knjige sva se nekajkrat pogovarjala o skupnih doživetjih in ugotavljala, da sva marsikaj skupnega doživela vsak po svoje.

Bratec se je razvil v enega najboljših in najbolj vsestranskih alpinistov tistega časa. Vrhunske vzpone je opravil v skali, ledu, kombinaciji in najvišjih gorah sveta. Tudi prosto plezanje mu ni bilo neznanka. Še posebej pa ga je bogatilo plezanje s široko paleto soplezalcev.

Andrej je v knjigi odprl okno v čas pred dobrimi šestdesetimi leti. Najini starši so bili predstavniki prve delavske generacije v naši družini.

Čas, ko so bili avti in asfaltne ceste še redkost, čas brez televizije, čas, ko smo imeli le eno igračo, ostale pa smo si naredili sami. Naše igrišče so bili gozd in širjave Sorškega polja. Le gore so bile take, kot so sedaj, visoke, nekako skrivnostne in zato vabljive.

Andrej nas popelje skozi otroštvo v gore nad domačijo najinega očeta, v gore nad Kranjem in v Julijce. Skozi razmajana vrata vstopimo na kranjski alpinistični odsek. Preko domačih sten ga pospremimo v Karakorum, preko vedno težjih smeri v zimskih in poletnih razmerah na Everest in v južno steno Lotseja. Z njim podoživimo veselje zmag, grenkobo porazov in globoko žalost ob smrti prijateljev.

Kljub težkim preizkušnjam je ostal zvest goram in alpinizmu.

Vesel sem, da sem z njim delil vrv v prvem delu bogate alpinistične poti. Zdaj živiva vsak svoje življenje, imava drugačen pogled na svet, a povezava, ki se je spletla med močnimi doživetji na skupni alpinistični poti, je ostala in naju povezuje močneje od skupnih staršev.

*Človekovo srce načrtuje svojo pot,
a Gospod vodi njegove korake.*

– Prg 16,9

Andrej je bil motor, jaz varnostna zavora.

Mačapučare iz Anapurninega svetišča.

Anapurnino svetišče

Teža nahrbtnika me je prikovala na tla, med orumenele šope trave. Skozi redke posušene bilke se ozrem nazaj na južno steno Anapurne, ki smo ji dokončno obrnili hrbet. Plaz ledu in snega, ki je pometel po ozebniku, kamor smo bili namenjeni, me je včeraj utrdil v spoznanju, da nas je stena zavrnila. Odločitev sem sprejel v trenutku in dokončno. Dovolj smo se izpostavljali in tvegali, v kar nas je silila stena, predvsem pa razmere v njej. Veliko energije in sreče smo že porabili v tem mogočnem zidu iz kamnja in ledu in čas je, da odnehamo. Prvič sem bil v vlogi vodje odprave in prvič sem bil jaz tisti, ki je moral reči dokončni ne in se podpisati pod list o nepreklicni predaji. Spoznal sem, da ni lahko biti v vlogi vodje in plezalca naenkrat, še posebej če gre za tako zahteven cilj.

Ženam, staršem in dekletom sem obljubil, da pridemo domov vsi. Pri tveganju, ki ga tak vzpon predstavlja v vsakem primeru, je težko najti pravo mero. Najvarneje bi bilo ostati doma. Od Marije sem se poslovil samo teden prej, preden se je rodil Anže. Kako rad bi ju zopet objel, Marijo in Katarino, in spoznal Anžeta, ga vzel v naročje ... Nad baznim taborom smo našli spominsko ploščo Alexu MacIntyru. Samo dve leti pred našim prihodom se je smrtno ponesrečil v tej steni, ko jo je s soplezalcem skušal preplezati v alpskem stilu. Zadel ga je kamen in njegova strmo vzpenjajoča se alpinistična pot se je končala. Bil je zagovornik in eden od začetnikov alpskega sloga plezanja v Himalaji. Star je bil šele osemindvajset let in poln načrtov. Tako kot Nejc, ki mu je pred tem pisal in predlagal, da bi

združila moči. Njuna pot se je končala, ne da bi se navezala na skupno vrh. Na spominski plošči je bil napisan izrek: »Bolje je živeti en dan kot tiger namesto celo življenje kot ovca.« Čita je bil nad tem izrekom ogorčen, meni pa se je zdel pomenljiv. Razmišljal sem, da tiger živi drzno in tvegano življenje, vendar se vseeno trudi ostati živ. Če bi ves čas ostajal na varnem v svojem brlogu, bi prej ali slej poginil od lakote. Jaz pa sem bil tako lačen plezanja.

Poleti sem se udeležil odprave Kranjskega planinskega društva v Pamir. S Srečotom Rehbergerjem in Iztokom Tomazinom smo preplezali zahtevno Bezzubkinovo smer v Piku Komunizma. V petih dneh smo v alpskem stilu preplezali zahtevno smer na skoraj sedem tisoč petsto metrov visok vrh. Res je, da je vzpon potekal v olajšanih okoliščinah: plezali smo v objemu velikega mednarodnega tabora, pri katerem je ves čas na razpolago reševalna ekipa in imaš dvakrat na dan radijsko zvezo z vodjo tabora, ki ti pove vremensko napoved za naslednje dni, pa vendar. Zavedal sem se, da bo jeseni na Anapurni povsem drugače.

Pogled odvrnem od stene in se zazrem v koničasti vrh Mačapučareja, ki se dviga iz globoke soteske na nasprotni strani, kamor izginjajo vode ledenika pod Anapurno. Veličasten prizor me prevzame in prežene grenkobo poraza. Kako sem bil vesel, ko sem skozi gosto zaveso bambusa prvič zagledal osupljiv, v ribji rep oblikovan vrh. Hodil sem skupaj z Lucianom Cergolom in zadnjo skupino nosačev, vesel, da sem se končno rešil katmandujske birokracije. V boju z njo je naenkrat posvetil bleščeč žarek veselja, ko sem dobil telegram, da je Marija rodila sina. Star bo že skoraj dva meseca, ko ga bom prvič vzel v naročje. Vem, zamuda, ki jo bom težko nadoknadil, in z leti vedno težje razumljiva odločitev, s katero sem takrat tešil slo po preizkušanju samega sebe. V tej dirki je bila Anapurna le še eden od bolečih porazov, ki sem jih doživljal po uspehu na Everestu drugega za drugim. Vzpon na Pik Komunizma je bil kot meteor, katerega svetloba je bila prešibka, da bi razsvetlila temno noč, v katero sem se pogrezal. Niti slutil nisem, da bo kmalu postala še temnejša, da bodo ugasnile vse zvezde, ki so jo takrat blede razsvetljevale. Pasti bom

moral na samo dno brezna, preden se bom lahko ponovno mukoma pobral in zaplezal v bleščeč dan, v svet gora, ki me tako silno privlačijo, in se z družino sprehodil skozi zoreče žito, ki valovi v vetru na polju sreče.

Sem si te odprave zares želel, se sprašujem, medtem ko mi pogled preko ošiljenega vrha pobegne v daljavo. V čad zavita ravnina se nesluteno daleč razteza v podnožju najvišjih gora na svetu. Še preden si zares zastavim vprašanje, si že hitim odgovarjati pritrdilno, v strahu, da ne bi morda po daljšem premisleku prišel do drugačnih zaključkov. Bolje je vse skupaj utopiti v čadu, ki prekriva ravnino, da mi neprijetni odgovori ne bi zastrli bleščečega pogleda preko zlatorumenih cvetov visokih trav na Anapurnino svetišče. Ta veličastni amfiteater je kot prispodoba mojih hrepenenj in sanj. Travnata ravnica na robu ledenika, vsenaokrog pa same gore, visoke in ošiljene. Svet, ki me je pritegnil kot otroka, z neustavljivo močjo, privlačen in skrivnosten, neusahljiv vir želja in idej, svet, ki me je pripeljal na pot, čudovito in enkratno, naporno in nevarno, polno preizkušenj, vzponov in padcev. Samo Bog ve, kam me bo vodila v prihodnje.

S cmokom v grlu smo vstopili v precej veliko sobo z golimi stenami, ki že dolgo niso občutile božanja čopiča, namočenega v belež, in enim samim oknom v kotu nasproti vrat. Napolnjena je bila z vonjem po vlagi in plesni, brez pohištva, z nekakšnimi sivimi zavoji ob stenah, po katerih so posedali fantje in vmes izjemoma kako dekle ter se veselo pogovarjali. S svojo živahnostjo, ki so jo kazali med pogovorom, z žarom v očeh in veseljem na ustnicah so sicer otožen prostor, pust in prazen, slabo razsvetljen z eno samo žarnico na stropu, zavili v optimizem in navdušenje, da bi nepozoren prišlek vso zanemarjenost prostora hitro spregledal. V delu sobe, bolj oddaljenem od vrat, je stala asketsko enostavna miza, podobna šolski klopi s stolom, še enim unikatnim predmetom v tem prostoru. Večina prisotnih se ni kaj dosti menila za nas. Namenili so nam kak zvedav pogled, potem pa se pogovarjali naprej. Sami sebi smo se zdeli odveč in nismo vedeli, v kateri kot naj se skrijemo, da ne bomo preveč vpadljivi. Občutek čistine velikega prostora nas je begal in navdajal s strahom kot vojake na fronti, ki niso našli primernega zaslona pred ognjem iz sovražnikovih jarkov.

Pred zagato nas je rešil mlad fant svetlih kostanjevih las, počesanih na desno, z neizrazito prečo kot večina v tistih časih in ne predolgimi zalizci, tudi po modi časa, ki jih je najslikoviteje opisal stric Adi z izrazom *baraba port*. Nosil jih je tudi Mk, ker mu je seveda že rasla brada in se je bril, mi golobradci z redkim puhom pod nosom pa smo si tega lahko samo želeli. Fant iskrivega pogleda je pristopil s širokim nasmehom: »A vi ste pa novi?« Prikimali smo in zamomljali nekaj v pritrditev. »No, jaz sem pa Franci, načelnik odseka. Me veseli, da ste prišli!« Tudi v njegovem obnašanju je bilo čutiti nekaj nelagodja, nekakšne treme, saj ni vedel, kam bi z rokami. Kasneje sem jo pripisal novi vlogi načelnika, ki jo je ravno dobro sprejel. Pogovor, ki je bil najprej predvsem monolog, je vendarle stekel, vendar je bilo vse bolj zadržano, na kratko, predvsem z naše strani. Glede na vabilo v časopisu so pač pričakovali kakega novinca.

S tem dnem so postali v mojem življenju četrtki rezervirani za sestanke na alpinističnem odseku. V času, ko ni bilo telefonov, v začetku niti stacionarnih ne, je bil to edini način, edino mesto, kjer si se lahko s prijatelji dogovoril za plezanje konec tedna. Zato so imeli dobri prijatelji, ki so

stanovali celo samo lučaj od tvojega doma, toliko večjo vrednost. Z njimi se je dalo za turo dogovoriti tudi mimo samoumevnih četrtkov. Suhega zlata je bil seveda vreden brat, s katerim si se lahko dogovoril kar doma, za mizo, kateri koli dan v tednu. Več kot deset let je bil zame četrtkov obisk *ferajna*, kakor smo popularno poimenovali alpinistični odsek, še pomembnejši kot nedeljski obisk svete maše.

Kot dijak prvega letnika sem postal član alpinističnega odseka v Kranju.

Stena postane še strmejša, celo rahlo previsna. V Propelerju, značilni gladki zajedi, najtežjem delu smeri, dam vse od sebe, da dosežem rešilno leseno zagozdo, v kateri je zabiti klin, s pomočjo katerega zmorem zahteven prehod v levo in izplezam iz največjih težav. Na flanelasti srajci so temni madeži potu, saj mi je postalo pošteno vroče. V škrbinici za manjšim stolpom se smer konča ter priključi lažji in nama poznani Virensovi smeri.

Na robu južne stene Kogla.

Na robu stene sva enostavno srečna. Roke so utrujene in popraskane, zdi se mi, da mi segajo do kolen. Ampak to je najina prva šestica, prvi *zeksar*⁹. Svoje dodajo še lepo vreme, vabeča bela stena Skute nad nama in cel trop gamsov v Gamsovem skretu, značilnih lahkih prehodih, ki naju ob steni Kogla pripeljejo na spodnja travnata pobočja. Razigrana sva in navdušena, precej bolj zgovorna kot na poti pod steno. Doma sva z žarečimi očmi povedala, da sva preplezala svojo prvo šestico. Ata ni bil preveč navdušen, mami pa se je dobro zdelo, čeprav navzven tega ni hotela pokazati.

Veliko smo se družili z Nejcem in marsikatero popoldne preživeli pri njem doma na Planini. Ves čas nas je spodbujal. Potem ko sta s Tonetom preplezala prvenstveno smer Steber revežev v Zadnji Mojstrovki, nama je ob priliki rekel: »Glejta, da opravita prvo ponovitev te smeri. Ne bi bilo lepo, če bi jo prvi ponovili kaki Ljubljanci!« »Ne bodo!« sem pribil in si to vzel k srcu. Tako sva v zgodnjem poletju opravila še prvo ponovitev Stebra revežev, danes zelo priljubljene smeri v severni steni Zadnje Mojstrovke.

Preko Dolgih sten na Grintovec. Od desne proti levi: Tone, Jozl, Nejc, Andrej Pagon in jaz.

⁹ Tako smo v žargonu imenovali vsako smer šeste stopnje, kar je bila takrat najvišja ocena.

*Vrtnarjenje v Drejkovi
smeri v Frdamanih polica.*

Pridružim se Tonetu na stojišču nad streho. Svet nad nama je precej neobetaven. Proti levi so gladke plošče, ki ne dajejo nobenega upanja. Na desno je na prvi pogled še slabše, saj so sive plošče celo rahlo previsne. Vseeno me bolj vleče na desno, saj mi dva hlebčka zelenjave dajeta upanje, da morda poganjata iz uporabne razpoke. Lotim se vrtnarjenja. S kladivom odstranim rušo in dva slaba klina mi pomagata do sredine plošč. Z veliko mero optimizma zabijem specialček¹⁴ v plitvo razpoko za edinim oprimkom v plošči. Vpnem streme in klin počasi obremenim. Telo je povsem napeto v upanju, da bo klin zdržal mojo težo, in v pripravljenosti, če je ne bi. Komaj si upam dihati. Iz stremena prestopim v ploščo. Na majhnih stopih sem že blizu odrešilne police, pa ne morem do nje. Z nekaj slabimi klini se prebijem v desno. Zmanjka mi klinov in prisiljen sem si urediti neudobno stojišče. Svet nad mano je obetaven. Srce mi kar igra od veselja in ponosa: zmogel sem brez vrtnanja! Tudi kasneje je šlo in v petdesetih letih plezanja v gorah nisem zavrtil nobenega svedrovca!

Smer sva zaključila na vrhu Frdamanih polic. Tone je predlagal ime Drejkova. Strinjal sem se, saj sem bil pri sedemnajstih letih res še pravi Drejček. Vse do danes so smer preplezali le redki. Morda je k temu pripomogel tudi komentar Igorja Mezgeca, ki je z Radom Fabjanom smer ponovil prvi. V vodniku Martuljek je zapisal: »Če ne bi prva plezalca pustila na težjih mestih nekaj klinov, ki so več kot le orientacijskega pomena, bi smer utegnili biti najtežja v vsej steni. No, še taka, kot je, ni od muh.«

Temna noč je že, ko prikolovrativa v Kranjsko Goro. Denarja imava še toliko, da se ustaviva v hotelu Razor ter si privoščiva vsak dve ocvrti jajci in pivo, da nekako zdrživa do Martuljka. Dežuje, zato naju premami dišeče seno v kozolcu. Zbudiva se šele zjutraj in odkolovrativa do Lipovčeve koč, kjer ravno pospravljajo. Uroša je že pošteno skrbelo. Na poti domov nama na dvignjeni palec ustavi Tine Mihelič. Vrača se iz Zahodnih Julijcev, kjer sta s soplezalcem preplezala novo smer v Vevnici nad Belopeškimi jezери.

¹⁴ Kratek in tanek klin, namenjen izjemno ozkim in plitvim razpokam, uporaben le za napredovanje in ne za varovanje.

Vzhodna Nemca in Poljaka so se med pogovori zanimali predvsem za stanje v Jugoslaviji, ali lahko potujemo na Zahod, kako pridemo do deviz, ali so potrebna posebna dovoljenja ... Kot sedemnajstletnik sem presenečen ugotovil, da vsi ljudje na tem svetu niso svobodni. Življenje pod ruskim škornjem ni bilo lahko. Predvsem oba Nemca sta si nadvse želela priti v Jugoslavijo, ki je takrat predstavljala nekakšne vice med peklom Vzhoda in rajem Zahoda. Doma sva se potem več kot leto trudila z raznimi vabili in priporočili, da bi lahko prišla v Jugoslavijo, pa nisva uspela. Potem sta naenkrat kar izginila. S Tonetom sva bila takrat ponosna na Tita in njegov model socializma. Potem ko sem dobil volilno pravico in ugotovil, da moram na volilnem listku izmed petih kandidatov izbrati pet predstavnikov, ki so morali prej skozi sito moralno-politične neoporečnosti, sem začel razmišljati drugače. Že čez deset let, ko smo naenkrat vsi postali milijonarji in smo vsak mesec dobili nove bankovce, ki so jim vztrajno dodajali ničle, sem ugotovil, da plansko gospodarstvo in negativna selekcija rdečih knjižic ne vodita v napredek.

Z domačini, ki so že bili v Himalaji, sva se pogovarjala samo o tem. Ivan Fiala, ki je pod vrhom Makaluja več dni bivakiral in skrbel za poškodovanega prijatelja, je bil zame nedosegljivo visoko. Slovak Ivan Galfi pa, ki je v Himalajo vodil že nekaj ekspedicij, je bil v tabernaklju mojega alpinističnega oltarja. Ivan je kot član državne ekipe v alpinizmu imel možnost obiskati tudi Dolomite. Pripovedoval nama je o tem, kako je preplezal ekstremno težko smer Raz Kortinskih veric v Zahodni Cini. Vse te pripovedi sem poslušal z odprtimi usti in jih srkal kot presušena zemlja prvi dež po dolgotrajni suši.

Komaj teden dni je, odkar sva se vrnila iz Tater, že smo postavili šotore na tratah pod kočo Lavaredo in gledamo prepadne stene Cin. Za obisk Chamonixa, kjer je plezal Mk s prijatelji iz odseka, je bilo premalo časa, zato smo se na hitro odločili za Dolomite. Pet se nas je pripeljalo z vlakom do Toblacha, tam pa smo imeli veliko srečo in dobili prevoz naravnost pod Cine.

*Plezanje v Rumenum
razu visoko nad kočo
Lavaredo. Prvič sem se
srečal z izpostavljenim
dolomitskim plezanjem.*

Gore mojih sanj

Ležim v spalni vreči. Zavit sem do vratu in čez, da mi vroč puščavski veter ne bi nasul preveč peska v vrečo. Še preden uspem zatisniti oči, pekoče in polne peska, mi postane neznansko vroče. Občutek vročine v do vratu zapeti spalni vreči me vedno navdaja s tesnobo. Kar se da hitro odprem zadrgo na stežaj. Uh, kakšno olajšanje. Ležim kar oblečen, pa saj nimam veliko na sebi. Kratke hlače in majica, oboje že trdo od potu in umazanije. Droban pesek je vsepovsod, za majico, hlačami, spodnjimi hlačami, v lasih, v očeh in celo med zobmi. V kratkem času ga je polna cela spalna vreča. Za nameček se me lotijo še komarji. Zato je noč nemirna, brez pravega spanca in polna spominov.

Sedim na mizi v kotu in pregledujem knjigo vzponov. Bil je četrtek, kot že mnogo drugih, ki sem jih doživel v petih letih, odkar me je petnajstletnega fanta pot zanesla med alpiniste. Skozi vrata vstopi Nejc, ki je kot običajno malo zamudil. Siv pulover nosi preko flanelaste srajce, dolgi svetli lasje mu zakrivajo ovrtnik na hrbtni strani. Čez rame mu visi svetla nepalska torbica, ki si jo je kupil na odpravi na Makalu in je tako ponosen nanjo. Pogleda po polno zasedeni sobi. Potem ko me njegov pogled najde, stopi proti meni.

»Andrej, ali greš v Karakorum?«

Vprašanje mi je zastavil na videz brezбриžno, vendar z nasmehom, ki je bil mešanica nagajivosti in resnosti. Tako so se Nejčeve oči zasvetile samo, kadar je šlo za kaj resnega. Na to vprašanje je bil zame en sam

Traktorski prevoz je bil za nas naporen, med hrano in opremo pa je povzročil veliko škode.

Pločevinaste kante z gheejem, neke vrste rastlinsko maščobo, so bile vse po vrsti preluknjane in tekoči del se je polil po celotni prikolici. Še moj lepi pulover, ki mi ga je spletna teta in je med vožnjo zdrsnil na tla, je ves masten. Tudi ena od plastičnih kant za petrolej se je prebodla in vse smrdi po petroleju, tudi krompir. Precej lesenih gajbic, ki smo jih učvrstili z žico, je razpadlo in njihova vsebina je pomešana ali z maščobo ali pa s petrolejem. Grdo so preluknjane tudi nekatere vreče, tako polivinilaste kot raševinaste, ki jih moramo imeti zato, da bomo v Askoli lahko zapakirali moko za nosače, ki jo bomo kupili šele tam, v zadnji vasi na naši poti.

Po hitrem pregledu škode se nekaj časa samo nemo spogledujemo. »Ja nič, fantje,« nas spodbudi Nejc, »tole bo treba urediti do večera, saj jutri navsezgodaj pridejo nosači.« Zavihamo rokave in se lotimo dela. Način nošnje v Karakorumu se precej razlikuje od tistega v Nepal, kakršnega poznata Nejc in Šoder. Tam je večina nosačev prišla s koši in je velik del pakiranja tako enostavno odpadel. Poleg tega vsak nosač s seboj prinese vrv in trak, s katerim silno preprosto naloži tovor na hrbet in ga nosi preko glave. Tu nosači nosijo tovore kot mi nahrbtnike in večina jih pride brez vrvi, s katero bi si naredili naramnice. Delamo do večera. Poleg klešč in žice pa vreč in sodov je naš najmočnejši pripomoček improvizacija. Največ težav nam povzroča ghee. Na koncu se odločimo, izpraznimo majhen sod in vsebino zapakiramo v vreče, ghee pa preložimo vanj. Čajz se dela loti kar z rokami in je masten vse do komolcev. Franc Čanžek je najmanj opazen član odprave, doma iz Celja. Kadar poprime za delo, pa dela za dva. Sod napolni do vrha in ta na koncu tehta skoraj štirideset kilogramov. »Kdo bo to nosil?« se sprašujemo in se odločimo, da se bomo s tem ukvarjali zjutraj, ko pridejo nosači. Noč je že, ko se uležem poleg Nejca in Draga na ponjavo ob tovorih, ne da bi se umil.

Nosači pridejo že ob šestih zjutraj. Sto dva tovara smo postavili v vrsto. Potem se začne izbira tovorov. Nosači hodijo od enega do drugega, jih težkajo, si ogledujejo obliko ter se sem in tja sprejo, ker bi dva ali trije nosili isti tovor. Najnerodnejši tovari seveda ostanejo najšibkejšim oziroma najmanj agresivnim. Gre predvsem za kante s kerozinom, ki niso povsem polne, zato pljuskanje tekočine povzroča neprestano motnjo pri ohranjanju ravnotežja. Poleg tega jih je še zelo težko povezati za nošnjo,

Drugi del stebra je bil precej položnejši in temu primerno bolj zasnežen.

Vso noč se tresem od mraza. Po ustih se mi valjajo ostanki piškota, ki zaradi popolne izsušenosti nočejo po grlu navzdol. Keksi Paris, obliti s čokolado, so edina hrana, ki nam je ostala. Žeja nam je zadrnila grla, zato smo vse bolj molčeči. Noč tako postane še daljša, misli pa begajo sem in tja, se izgubljajo in ponovno rojevajo kot valovi na morski obali.

»Ej, Drejc, sedaj sem pa našel steno za trening,« je Mk ves navdušen prišel v kuhinjo. Zastrigel sem z ušesi. Stena, plezanje, trening, saj sem sploh razmišljal samo o tem. Takoj je prekinil mojo trenutno vnemo za učenje. »Ja kje pa?« »Veš, opazil sem most preko železnice, da je zidan iz kamena, tam bi se dalo plezati. Sem že poskusil, je kar težko.« Že dolgo sva oba razmišljala o čem podobnem. Mk je pravkar prebiral knjigo Sedma stopnja³⁵ Reinholda Messnerja, v njej je avtor opisoval svoj trening na zidu stare žage. No, nenazadnje smo se v Vratih redno *zvirali* po zidu koč. Vedela sva tudi za Šance na ljubljanskem gradu, a so bile za naju predač.

Naslednjega dne sva že oba visela na zidu cestnega nadvoza nad železnico. Sprva nama je bilo težko. S seboj sva nosila kratko vrv in plezalna pasova, saj sva znala plezati samo navzgor. Varovanje sva si uredila kar na ograji. Potem sva kmalu ugotovila, da za trening zadoščajo tudi prečke, pa še sam lahko treniraš. Najprej sva si obula gozdarje, s katerimi sva plezala tudi v gorah. Prihajajočo zimo sva imela v načrtu Anceljnov steber in trenirala sva v vsakem vremenu, tudi kadar je bil termometer globoko pod ničlo. Hotela sva se utrditi. Spoznala sva, da te sicer nekaj časa hudo zebe, da s premrlimi prsti sploh nimaš občutka, kaj držiš, a se ob vztrajanju vseeno ogreješ in se da plezati tudi pri zelo nizkih temperaturah. Včasih je bilo treba gaziti do mosta, vendar je bila stena običajno kopna. Pogosto je bila mokra od topečega se snega na cesti, pa zopet obdana s srežem zaradi goste megle, ki je vztrajala cele dneve. Ampak vztrajala sva tudi midva. Te dni v Stenarju se nama je to obrestovalo.

Po vrnitvi s Kavkaza se je Mk spet lotil izpitov in je vse dneve presedel za knjigami. Na skupni plezalski poti sva se tako prvič srečala s Filipom in preplezala nekaj zanimivih smeri. Sprva se mi je zdelo nenavadno plezati

³⁵ Der 7. Grad.

Z alpinizmom se ukvarja mnogo ljudi, Andrej Štremfelj pa je en sam. Njegov opis otroškega hrepenenja po odkrivanju skrivnosti gora dokazuje, da tudi sedaj, ko brada postaja siva in korak počasnejši, ni nič drugače. A ko se z njim podaš v stene Julijcev, se kot na platnu zvrstijo soplezalci, življenjski ritem tistega časa in neverjetna radost življenja. In ko po vožnji s tovornjakom in kombijem v družbi Nejca Zaplotnika odkriva in tudi prepleza svoj prvi osemtisočak, Skriti vrh, se zdi, kot da doživljamo napore in srečo skupaj z njim. Prav tu, na prvi himalajski odpravi, pri rosnih dvajsetih letih, se prvič sreča s smrtjo svojega prijatelja.

Ne, ne povem vsega. Le še to, da je to knjiga o Človeku, ki življenje v polnosti živi vsak trenutek, Človeku, ki mu ni težko izraziti resnice za vsako ceno. Zlata nit, ki povezuje vse strani te knjige, pa je ljubezen v tisočerih oblikah. Naju povezuje že več kot štirideset let.

—MARIJA ŠTREMFE LJ, žena, alpinistka in gorska vodnica

Dobili smo novo hvalnico alpinizmu, ljubezni, družini in prijateljstvu. Andrej nam opiše svojo pot, ki je peljala od Orehka k Objemu na vrhu sveta. Rdeča nit je popolna predanost alpinizmu, pa tudi globoko občutenje radosti in bolečine, ki ju ta »več kot šport« prinaša.

Andreja sem spoznal na začetku svoje alpinistične poti. Bil je moj mentor in zelo kmalu tudi zelo dober prijatelj. Prijateljstvo se je razširilo tudi na najini celotni družini. Skupaj sva preplezala veliko smeri in presmrčala (ob ne prevelikem navdušenju soplezalcev) kar nekaj noči na bivakih v naših gorah in v Južni steni Lotseja, pa tudi po številnih vojašnicah po naši lepi domovini. Občudujem ga tudi zato, ker so gore še vedno njegova strast, družina pa največja vrednota.

Andrej je Človek v sreči ob preplezanih smereh, lepih sončnih zahodih, stiskih rok z Marijo, Mkom in drugimi prijatelji na vrhovih smeri, Človek pa tudi v globoki žalosti ob izgubi Barbare in Nejca.

Andrej ostaja globoko čuteč, veren, pristen, tak, kot smo ga spoznali že v prvi knjigi. Tudi v tej nam ponuja celo vrsto literarnih biserov. Spet sta se izkazala Duh in moč. Velika sreča je, da je vse to pripravljen deliti z nami. Vzemite in berite, knjiga vas bo obogatila.

—PETER MARKIČ, prijatelj in alpinist

